

THAY ĐỔI CẤU TRÚC CỦA MỘT KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP VÀ MỘT ĐỀ TÀI KHOA HỌC

Từ trước đến nay, giáo viên hướng dẫn trong các ngành kinh tế thường định hướng cho sinh viên thực hiện một đề tài nghiên cứu khoa học (NCKH) hay một khóa luận tốt nghiệp theo một khuôn mẫu đã định. Khuôn mẫu ấy thường có kết cấu gồm 3 phần: Cơ sở lý luận; Nghiên cứu tình hình thực tế; và kết luận, kiến nghị. Kết cấu này có ổn không hay đã là chuẩn?

Đối với nhiều người, kết cấu như vậy đã là hợp lý và chặt chẽ, nên nó đã được áp dụng qua nhiều thập niên. Mọi người cho rằng muốn nghiên cứu một vấn đề nào đó thì phải có kiến thức và cơ sở lý luận vững chắc thì mới xây dựng được phương pháp nghiên cứu. Điều này trình bày ở phần “Cơ sở lý luận”. Vậy cơ sở lý luận này từ đâu ra? Xin thưa, từ tài liệu, sách báo, giáo trình! Phần tiếp theo là nghiên cứu thực tế về một vấn đề mà hình như không liên quan gì mấy đến cơ sở lý luận vừa nêu. Sau đó, nếu thấy tình hình thực tế của doanh nghiệp không giống với lý thuyết thì cho là nhược điểm, còn nếu giống thì không có gì để kiến nghị. Vậy, cách tiếp cận như trên để thực hiện một đề tài có hợp lý không?

Qua một thời gian hướng dẫn sinh viên viết đề tài, tôi thấy nhược điểm đầu tiên là sinh viên có thể sao chép và rập khuôn một cách dễ dàng từ năm này sang năm khác và người hướng dẫn khó mà phát hiện. Nhược

điểm thứ hai là vô hình chung, chúng ta tập cho sinh viên tư duy theo lối rập khuôn, bị động, ít sáng tạo vì họ thường dựa theo lý thuyết đã có và những đề tài tham khảo và chỉ có một việc là đối chiếu, so sánh. Sinh viên không đánh giá vấn đề một cách khách quan và không phân tích được tính hợp lý của vấn đề. Nhược điểm thứ ba là những kiến nghị tưởng chừng là những giải pháp sáng tạo thì thực tế lại là những cái đã có sẵn mà đó lại chính là những lý luận mang tính lý thuyết.

Theo quan điểm của tôi, cách tiếp cận theo hướng này còn mang nặng tính lý thuyết, trong khi các đề tài NCKH hiện nay đòi hỏi tính ứng dụng cao hơn. Trên quan điểm Triết học duy vật, khi tiếp cận một vấn đề phải đi từ trực quan sinh động đến tư duy trừu tượng. Vì vậy, chúng tôi mạnh dạn đưa ra một hướng tiếp cận mới với một kết cấu khác với kết cấu truyền thống gồm 3 phần. Đó là đi từ tiếp cận vấn đề trực tiếp và nghiên cứu tình hình thực tế của một hiện tượng, một sự kiện đang xảy ra, từ đó tìm hiểu một cách sâu sắc nguyên nhân của vấn đề và đi tìm giải pháp để khắc phục những tồn tại. Đến giai đoạn này, người nghiên cứu bắt đầu vận dụng các cơ sở lý luận, các kiến thức mà mình đã biết để đưa ra những giải pháp khoa học nhất.

Chúng ta hình dung như một bác sĩ khám và chữa bệnh. Giai đoạn đầu là khám bệnh. Họ phải tìm hiểu triệu chứng, làm các xét nghiệm để phân tích nguyên nhân.

Tiếp theo, dựa vào những biểu hiện thực tế, họ vận dụng những kiến thức đã có để chẩn bệnh và sau đó mới bắt đầu chữa bệnh. Có nghĩa là, kiến thức đã sẵn có trong đầu không cần phải nêu ra nữa, vấn đề là từ sự việc thực tế, chúng ta phải biết nhận định, phân tích rồi mới có biện pháp giải quyết. Kết cấu mới này có phải là loại bỏ phần Cơ sở lý luận không? Không nhất thiết là bỏ, nhưng trong quá trình triển khai một đề tài, chúng ta có thể lồng ghép lý luận để giải quyết vấn đề tại chỗ. Với cách triển khai này, tác giả có thể đánh giá vấn đề một cách khách quan và sáng tạo hơn, từ đó sẽ có những giải pháp giải quyết vấn đề triệt để hơn, và với cách tiếp cận này chúng ta không cần thiết phải cấu trúc một cách rạch ròi một khóa luận hay một đề tài NCKH theo 3 phần như cách truyền thống.

Cách tiếp cận này có gì khó khăn khi thực hiện không? Trước hết, người nghiên cứu rất lúng túng, không biết phải bắt đầu từ đâu và phải làm thế nào. Ví như, những bác sĩ chưa có kinh nghiệm mới tập bắt mạch bệnh nhân và khả năng chẩn đoán đúng bệnh không phải là dễ. Hơn nữa, sinh viên đã quen với cách nghiên cứu theo lối cũ. Họ cần có thời gian để thay đổi tư duy vì kết cấu truyền thống đã ăn sâu trong tiềm thức của cả người hướng dẫn lẫn sinh viên thực hiện. Tuy nhiên, theo tôi, nếu triển khai đề tài theo hướng tiếp cận này, đề tài sẽ có tính ứng dụng cao hơn, sáng tạo hơn khi giải quyết một vấn đề thực tế.

Trong xu hướng đổi mới phương pháp giảng dạy ở các trường đại học, chúng ta cần xem xét và tiếp cận vấn đề ở những khía cạnh khác nhau. Cho đến nay, tuy tôi đã vài lần thử nghiệm hướng dẫn sinh viên theo hướng này nhưng chưa được sự ủng hộ của một số người. Nếu đó là cách hay hơn, tốt hơn, thì chúng ta hãy mạnh dạn đổi mới. Để làm được điều này, theo tôi cần phải đổi mới cả chương trình đào tạo, phải tập cho sinh viên những kỹ năng viết, nghiên cứu từ khi mới bước vào trường, phải tập cho họ tư duy theo cách mới. Tuy nhiên, tùy theo trình độ và yêu cầu của việc nghiên cứu mà chúng ta có những cách triển khai khác nhau. Chúng ta có thể tập cho sinh viên bắt đầu viết các tiểu luận môn học, đề án nhỏ để sinh viên quen dần với việc nghiên cứu, trình bày, dần dần tạo cho sinh viên niềm đam mê NCKH. Đối với một tiểu luận hoặc một khóa luận, chỉ cần tổng hợp tài liệu, chọn lọc và sắp xếp hợp lý và quan trọng là tổng hợp kiến thức của nhiều môn học. Đối với đề tài NCKH đòi hỏi trình độ cao hơn, sinh viên phải sáng tạo và chuyên nghiệp hơn, tức là mức độ đóng góp cho khoa học, mức độ ứng dụng thực tiễn phải cao hơn.

Trên đây là một số suy nghĩ của tôi. Để khẳng định được tính khoa học của quan điểm này, cần phải có những trao đổi, thảo luận và đóng góp của các thầy cô, các nhà nghiên cứu khoa học. Tôi rất mong được chia sẻ những suy nghĩ, những quan điểm này với các đồng nghiệp, các giảng viên nhằm tìm ra một hướng đi mới trong phương pháp NCKH cho sinh viên.

TS. Nguyễn Cửu Đình
Phó Trưởng khoa Tài chính kế toán
Trường ĐHDL Văn Lang